

flygte bort fra Klosteret; hele Livet dér havde gjort hende ude af Stand til at tjene sit Brød ude i Verden, hendes Slægt slog i Reglen Haanden af hende, der var kun én Udvej, hun kunde haabe paa, og det var at blive gift.

Luthers Bestræbelser gik da ogsaa straks ud paa at faa disse stakkels Nonner fra Nimbschen anbragt i gode og ansete Ægteskaber. Med Katharina von Bora havde han nogle Vanskeligheder. En ung, fornem Student fra Nürnberg, som han halvvejs havde faaet hende forlovet med, svigtede hende for at faa en rigere Brud, og da han foreslog hende en anden Brudgom, sagde hun rent ud nej, og lod sig over for andre forlyde med, at om Luther selv vilde tage hende til Hustru, da vilde hun straks slaa til.

Luthers Tanker har sikkert paa den Tid ikke kredset om sely at indtræde i Ægtestanden, skønt han allerede under sit Ophold paa Wartburg 1521 var kommet til den Overbevisning, at Ægtestanden var en guddommelig Ordning, og Munkenes Enestand absolut forkastelig, eftersom der „blandt 1000 Mennesker næppe er et, som har Gave til med god Samvittighed at leve ugift.“ Imidlertid var han for Tiden plaget af Tanken om sin snarlige Død som en velfortjent Straf for sit tidligere kætterske Liv. Maaske er dog Meddelelsen om, at den femogtyveaarige Nonnes Hu stod til ham mere end til nogen anden Mand, kommen til ham som et Bud fra Livet og har vakt ham til Reaktion imod Dødsanelsen, thi den 4. Maj 1525 skriver han til sin Svoger: „Jeg vil Djævelen til Trods tage min Kätthe til Ægte, før jeg dør.“ Den enlige Stand (Coelibatet) stod jo nemlig for Luther som en Djævelens Opfindelse for at drage Menneskene nedad i sædelig Fordærvelse.

Det var imidlertid ikke blot „Djævelen til Trods“, at han ægtede sin Kätthe, det var ogsaa flere af hans evangeliske Venner til Forargelse og blandt dem ingen ringere end *Filip Melancthon*. Disse „vise Smaafolk“, som han i Spøg yndede at kalde dem, havde endnu ikke formaaet at frigøre sig saa vidt for gamle Fordomme, at de kunde bifalde, at den forhen-

værende Munk giftede sig med en klostergiven, bortløben Kvinde. De frygtede, at denne Handling vilde ødelægge hele hans Liys Størværk og give ham til Pris for Latter og Bagvaskelse. *Filip Melancthon* var da heller ikke tilstede den Aften, hvor Katharina og Luther i Nærværelse af en lille trofast Vennekreds blev forenede i Luthers eget Hjem, sandsynligvis af Sognepræsten den bekendte *Bugenhausen*. At Luthers nærmeste Virkekreds ikke delte den udbredte Forargelse over hans Bryllup, fremgaar af, at Universitetet i Wittenberg forærede ham i Bryllupsgave et smukt Sølvbæger, og at Byens Øvrighed skænkede ham en Pengesum.

Om Luther ikke straks har været forelsket i sin Hustru, saa vidner dog de Breve, han skrev til Venner efter sit Bryllup om, at han har følt sig som en lykkelig Ægtemand. „Jeg er bleven viklet ind i min Piges Fletninger,“ skriver han f. Eks. „Gud har Lyst til Vidundere, til at gøre Løjer med mig og Verden.“

Luther og hans Hustru boede hele deres Samliv, som strakte sig over 21 Aar, i Augustinerklosteret, som almindelig gik under Navnet „det sorte Kloster“. Det laa tæt under Byens Vold og bestod af 3 Etager. I nederste Etage laa Køkken og Spisekammer. I mellemste Etage fandtes en stor Stue, „Lutherstuen“, der paa én Gang tjente til Spisestue og Dagligstue; midt i denne stod et svært Bord af Egetræ, om hvilket Husstanden samledes til Maaltid og til Andagt. Ved dette Bord holdt han de bekendte „Bordtaler“, som hans Husfæller efterhaanden nedskrev, mest efter Hukommelsen, og som derved er blevene opbevarede for Eftertiden. I tredje Etage fandtes en Række Værelser, dels for Familien, dels for de mange Gæster, som kom tilrejsende for at hente Raad hos den berømte Reformator.

Det var ingen let Gerning Katharina von Bora gik ind til i Luthers Hus. Indtægterne var smaa, og Udgifterne stadig stigende, samtidig med at Husfaderens Anseelse steg. Luther var til alt, hvad der angik Husholdningsvæsen, „meget uduelig, og efterladende,“ som han selv har sagt, og han

overlod gladelig til Kätthe at styre og ordne. I Begyndelsen holdt han dog selv Regnskab sammen med hende, hvad nogle efterladte Regnskabsbøger vidner om. I en af dem staar som Overskrift: „Underligt Regnskab, holdt mellem Dr. Martin og Kätthe.“ Der opregnes 135 forskellige Ting, som sagde: „Giv Penge“, deriblandt figurerer ogsaa „Tiggere og — Tyve“, og som en stor og evig tilbagevendende Udgift: Gaver ved Bryllupper og Barnedaab. Luther og hans Hustru blev nemlig, selvforstaaelig, Gang efter Gang indbudt til at staa Fadder, og kostede det ikke et Sølvbæger, saa kostede det altid en større Sølvmønt. Da Luther engang havde regnet ud, hvor meget han aarlig gav til Kringler, og Beløbet viste sig at være svimlende højt, erklærede han: „Jeg vil aldrig mere holde Regnskab, det gør en saa fortrædelig.“

Saa maatte da hans Hustru efterhaanden overtage alle Regnskaberne og se at faa det til at slaa til saa godt hun kunde. Hverken hun eller Luther ejede noget, da de begyndte sammen. Han fik sin Løndels i Penge dels i Naturalier som Skik og Brug var dengang. Mest bestod hans Indtægt i Gaver fra Kurfyrsten i Sachsen, fra Raadet i Wittenberg, fra Konger og Fyrster af den evangeliske Tro, Saaledes sendte Kristian 3. af Danmark ham en Tid Smør og Sild, men da disse Varer ikke godt taalte den lange Rejse, fik han senere 50 Gylde aarlig istedet. Det var altsaa en meget ubestemt Indtægt, Katharina havde at raade med, og det er derfor hendes store Fortjeneste, at trods den voksende Husholdning klarede hun sig saa vel, at Armoden efterhaanden afløstes af Velstand. Men lutter Lovord af fremmede har denne Husholdningsriskhed neppe indbragt hende. Hun nødtes saaledes til at begrænse sin Mands altfor store Gavnildhed, som ofte førte til Misbrug fra daarlige Personers Side; hun maatte henvende sig, naar det kneb værst, til den kurfyrstelige Kasse, og hun maatte ogsaa minde Studenterne, de havde paa Kost, om Betalingen. Det er sikkert med Tanken paa sin Hustrus Fortjenester i den Retning, at Luther engang har sagt: „Hustruen kan vel